

Organizatorična kampanja v Detroitu

Ameriška delavska federacija je na svoji konvenciji soglasno sprejela resolucijo za organiziranje vseh delavcev v avtomobilski industriji. Federacija tudi organizira 15 milijonov žensk, ki delajo v industrijah. Apel za poslanje delavske misije v sovjetsko Rusijo.

Detroit, Mich., 8. okt. — Delegatje Ameriške delavske federacije so včeraj soglasno sprejeli resolucijo, ki daje direktivo za organiziranje vseh delavcev v avtomobilski industriji. Ta industrija, katere 80 odstotkov je v Detroitu in v kateri je upoštevanih več kot milijon delavcev, je danes še "open shop", odprta delavnica, to je neorganizirana, kar se čisto delavcem. Kampanja za organiziranje avtomobilskih delavcev je iniciativna kovinarstva unija, h kateri pripadajo avtomobilski delavci po svoji stroki, ker pa v avtomobilski industriji niso sami kovinarji in ker je treba organizirati vse delavce v tej novi industriji, je bilo sklenjeno, da se vsi avtomobilski delavci organizirajo v posebni uniji, ki bo sama zase in katera bo imela svoj glavni stan v Detroitu ali pa kje blizu tega mesta. Predsednik federacije bo vodil organizatorično kampanjo.

Drugi važen sklep konvencije je bil, da federacija takoj začne kampanjo za organiziranje ženskega spola v vseh industrijah. Poročilo se glasi, da je danes približno petdeset milijonov žensk od petdesetih let, ki so mezdne delavke in katere bolj ali bolj tekmujejo z moškimi v industrijah, ker delajo za nižjo mezdno. Zato jih je treba organizirati in dvigniti njihov mezni standard.

Razviti se tudi mora vigorozna kampanja v južnih državah, kjer prevladujejo zamorci, portoriški in mehiškanski delavci, ki so neorganizirani in delajo dolgo ure. Govorniki so poudarili, da nekdanji sušniki Jug, na katerem so bile večino plantaze tobaka, bombaža, južnega sadja itd., postaja tvor-

POROČILO ANGLEŠKEGA DELEGATA O GENERALNI STAVKI

Broomley in Hicks, brataška delegata na konvenciji A. F. of L., sta presenetila ameriške starokopitne voditelje s ostrim napadom na torijsko vlado.

Detroit, Mich. — (F. P.) — Starokopitni voditelji Ameriške delavske federacije, ki niso hoteli v zadnjem maju odobriti generalne stavke v Angliji, so bili v sredo zelo v zadregi, ko sta brataška delegata iz Anglije objavila generalni štrajk in napovedala še večji in hujši generalni konflikt.

John Broomley, delavski poslanec v angleškem parlamentu in eden voditeljev generalne stavke, je dejal: "Generalna stavka je bila dobra šola. Ni nas oplašila ali potrla, temveč pokazala nam je, kako se bo treba bojevati v bodoče."

Starokopitni voditelji, ki imajo tradicionalen respekt do vseh vlade — kar potrjuje klasična in nepozabna izjava Johna L. Lewisa, predsednika rudarjev, ko je dejal: "Zoper našo vlado se ne moremo boriti" — so bili še bolj iznenadeni, ko je Broomley mahal po Baldwinovi torijski vladi in jo nazval vlado roparjev.

"Naša vlada v Angliji ni po-

Najvišje sodišče podlobo sovražnega sodnika

Sodišče je moralo priznati izvršene eleparije premogokopne družbe ob času stavke rudarjev in železničarjev 1. 1922.

Detroit, Mich. — Najvišje sodišče Združenih držav je prisililo Arthur J. Tuttle, zveznega sodnika in neizprosnega nasprotnika strokovno organiziranega delavstva, da je priznal, da je John F. Koenig Coal kompanija ob času stavke rudarjev in železniških delavcev v železniških delavnicah leta 1922 izvršila eleparije.

Meddržavna trgovska komisija je obtožila Koeniga, predsednika premogokopne družbe, da je naslovil premog iz Kentuckije in Zapadne Virginije na detroitske bolnišnice, v resnici ga je pa sam prejemal. Po Elkinsovem zakonu imajo pošiljateljstvo za bolnišnice prednost pred pošiljateljstvom za industrijo. Koenig se je zagovarjal, da ni kriv, in sodnik Tuttle ga je oprostil.

Meddržavna komisija je apelirala proti sodbi sodnika Tuttle na najvišje sodišče, ki je razsodilo v prilog meddržavne trgovske komisije. Po razsodbi najvišjega sodišča Združenih držav je moral priti Koenig pred sodnika Tuttle in se je priznal krivim. Sodnik Tuttle ga je obsojil na \$10,000 denarne globe.

Ko so zastavkali železniški delavci in je zadeva stavkarjev in železniške družbe Pere Marquette prišla pred sodišče, je sodnik odločil, da stavkarji nimajo pravice pred sodiščem. Kameje je obsojil urednika nekake delavskega lista na štiri mesece zapora zaradi žaljenja sodišča, ker ga je kritiziral. Apešno zvezno sodišče v Cincinnatiju je proglasilo kameje to obsojbo za neveljavno.

Kotlarski delavci za stavkali v New Orleansu

Kotlarsko delo v ladjedelnih delavcih dokih počiva. — Kotlariji zahtevajo približno 30 odstotkov povznanja mezde.

New Orleans, La. — Zastavkalo je osem sto kotlarskih delavcev, ki pripadajo k podružnici šte. 37. organizacije kotlarskih delavcev. Delavci zahtevajo približno 30 odstotkov povznanja mezde.

Kotlarsko delo počiva v podjetjih Jahnecke Dry Docks, Johnson Iron Works in Dry Dock Co., Dubus Machine Co., Union Iron Works, Hooley Metal Works, Southern Sealing Co. in mnogih drugih manjših podjetjih.

Pogodba je potekla dne 1. septembra. Po tej pogodbi so bili kotlarski delavci upravičeni do 75 centov mezde na uro, pomočniki pa do 45 centov. Kotlarski delavci pa zdaj zahtevajo 90 centov na uro, pomočniki pa 60 centov.

Podjetniki nočejo ničesar slišati o povznanju mezde. Oni vztrajajo pri tem, da naj na podlagi mezde služijo mezda, ki se plačuje v atlantskih pristaniščih in lukah v Mehikem zalivu. Podjetniki naglašajo, da v Galvestonu plačajo kleparskim delavcem po 75 centov od ure, pomočnikom pa 45c, v Mobilu plačajo kleparske delavce po 72c na uro, pomočnike pa po 40c.

Novo Zelandski premijer v Chicago

Chicago. — Včeraj se je ustavil tukaj premijer Nove Zelandije. Nahaja se na potu v London, kjer se bo vršila imperijska konferenca. Premijer Coates je prvi Novo Zelandski deželni, ki služi kot predsednik vlade. Pred njim so imeli to mesto Angličani.

INDUSTRIJE UBILEJO TRI DELAVCE V URI

Nearže pri delu v industriji se množe, čeprav se vzpirajo kampanje za varnost delavcev pri delu.

Atlantic City, N. J. — Povprečno ubije industrija tri delavce na uro. Tako poroča E. H. Corvin, ravnatelj bolnišnične nega informacijskega biroja v New Yorku. Corvin je podal te statistične podatke Ameriškega bolnišničnega društva, ki je obdržalo svojo konvencijo. Poročal je, da je vsako leto poklodovalih najmanj 700,000 delavcev, ki ne morejo delati najmanj do štirih tednov.

Corvin je dokazal, da se številno nesreč v industriji množi, akoravno se vzpirajo kampanje za varnost delavcev pri delu. Vsevolki za ta pojav so v priganjanju delavcev pri delu, v nastavljanju neuklenih delavcev pri nevarnih delih in strojih in v štedenju, zaradi večjega profita. Kompanije odpustajo delavce, ki imajo akribeti za varnost delavcev v podjetju, ali jim pa odkazuje drugo delo, od katerega imajo dobiček.

Dobičkarji Pullmanove družbe dolga žive

Letošnji dobički prekajajo vse prejšnje. — Mezde delavcev so po torijah.

Chicago (F. P.) — Letošnji dobički Pullmanove kompanije prekajajo vse prejšnje. Prosperiteta za to kompanijo je bila velikanaka. Računi, ki so bili pravkar objavljeni za preteklo fiskalno leto, so nad vse razveseljili za družbo. — Mezda, ki so jo bili pripravljeni svržati, ker so se porterji organizirali in zahtevali povzdek, je bila le neznačna. Letni računi kažejo, da so bili čisti dobički za tekoče leto več kot 14 milijonov, t. j. več kot za en milijon nad lanskimi čistimi dobički.

Letošnji dobički so največji v zgodovini kompanije. Delničarji so imeli velikanse dividende na njihov naložen denar. Najbolj so želi profite zadnjih deset let.

Delnice te družbe so bile vedno na vrhu ameriškega trga. Pri tej družbi ima besedo tudi Morgan. So pa tudi drugi, ki imajo svoje deleže pri Pullman kompaniji. Tako je vmes Vanderbilt in drugi mogotci denarne ameriške močnije.

Od časa do časa so si razdelili ti multimilijonarji — dividende medseboj. Sedaj pa imajo še več kot za dve in pol delnici vrednosti nad onimi, ki so jih prvotno naložili.

Profiti Pullman kompanije od vojne sem nam govore, kako veliki so bili njih profiti na vložen denar.

Pullman Dobički Odstotki

1919 \$12,780,057 26.0%
1920 12,913,509 26.4
1921 6,120,934 12.5
1922 4,271,767 7.7
1923 12,216,986 24.0
1924 13,603,068 24.7
1925 13,771,976 25.0
1926 14,296,611 26.0

Velika politična panika v Indiani

Odmovi razkritja kukluksklan-ske korupcije. Obtoženi uradniki kriče, da je vse skupaj sleparija. Veleporota uvede preiskavo.

Indianapolis, Ind. — Javni uradniki v Indiani, ki so razkrinkani, da so bili izvoljeni s pomočjo korupcije, ko so prisegli, da bodo služili Ku Klux Klanu, se nahajajo v veliki paniki. Po vrsti vsi izjavljajo, da so objavljeni dokumenti falsificirani. Plameni ekaperti pa odgovarjajo, da so podpisali na dokumentih pravi.

Indianapoliski šupan Duvall, ki je razkrit, da je bil izvoljen le pod tem pogojem, da odda vse javne službe v mestu kukluksk-som, trdovratno tajni, da je dotična pogodba avtentična.

Dokumenti prihajajo od bivšega voditelja kuklukskianovske organizacije v Indiani D. C. Stephensa, ki je zdaj v domstnem zaporu v Michigan Cityju radi umora dvajsetletnega dekleta. Stephenson je bil v zaporu v nadi, da ga governor Jackson pomiloosti, toda governor ga je pustil na cedilu in bliski "grand dragon" se zdaj mahuje nad svojimi bivšimi prijatelji, katere je posadil v urade.

Dne 7. t. m. je bil objavljen nov dokument, na katerem je podpisal šupan Duvall. V tem pismu javlja Duvall "velikemu smajni" Stephensonu, da je obvestil vse brate "klanovce", naj delujejo za izvolitev brata Jacksona, ki kandidira za governorja.

Kakor poročajo, pojde vsa evidenca o korupciji in klanovski intrigah, če se pri pred veleporoto v Indianapolisu.

Postavodajni program del. federacije v N. Y.

Program se bavi s retifikacijo zakona proti otroškemu delu. Zahteva amandiranje državne ustave za direktne primarne volitve. Pensijski sklad za onemogle.

New York (F. P.) — Newyorška delavska federacija je sprejela nov program, ki ima zelo razveseljiv značaj. Zahteva se v tem programu od državne postavodaje, da ratificira zakon proti otroškemu delu, da sprejme zakon proti sodnijskim prepovedim, da se amandira državno ustavo, ki bi dovoljevala direktne primarne nominacije za vse državne uradnike potom inicijative in referendumu. Dalje zahtevajo nov amandment k ustavi tiskajoč se monopolizacijskega zakona. V tem zakonu se bo dalo razumeti delodajalcem, da niso delavci navadno blago ali predmet trgovine v obeh postavah.

Skušali bodo tudi spraviti na površje idejo, da se ustanovi izključni zavarovalniški sklad, ki bo kril vse delavske kompenzacije, razen kjer onemogeli delavci prejemaajo podporo že iz javnih skladov. Dalje bodo zahtevali zavarovalnino za vse delavce, ki so ponesrečeni ali pa radi kake druge nezgode ne morejo opravljati dela.

Drugi važni zakon, ki ga bodo skušali vpeljati potom državne delavske federacije je ta, da se bo omejilo delo na šest dni in ne kakor je sedaj v nekaterih panogah po sedem dni v tednu. Povikali bodo število pregledovalcev za varnostne naprave v tovarnah. Urgirali bodo, da država preskrbuje in obratuje svoje električne in vodne naprave ter da preskrbuje domove z električno silo po tisti ceni, ki bi stala državo. Zelo se povdarja, da se podvoji vse moči, da se omogoči boljše izobražbo delavskim otrokom, t. j. osnovno in politično.

Rudarji v Angliji zavrgli "zadnje" pogoje

Stavkarji so odglasovali s 737,000 glasovi proti 42,000, d. bode nadaljevali boj do skrajnosti. Angleške železnice omejujejo promet radi pomanjkanja premoga.

London, 8. okt. — Rudarji v Angliji so včeraj sklenili, da bodo nadaljevali štrajk do skrajnega konca. Voditelji organizacije so dali rudarjem na glasovanje kompromisne pogoje torijske vlade, o katerih je premijer Baldwin izjavil, da so sadnji. Rudarji so pogoje zavrgli s petimi proti enemu; 737,000 glasov je bilo proti in 42,000 za pogoje. Samo v enem distriktu, ki je med najmanjšimi, so se rudarji izrekli za konec stavke.

Stavka rudarjev traja že pet mesecev. Baldwinova vlada je naznanila svoje "zadnje" pogoje 17. septembra. Odborniki rudarske organizacije so razpravljali o istih, toda niso hoteli skleniti ničesar definitivnega; odgovornost je prevelika. Zalključili so, naj rudarji sami odločijo. In rudarji so zdaj odločili.

Pogoji vlade so bili, da se rudarji takoj vrnejo na delo na podlagi starih distriktnih mesečnih lestvic, kakor vlada ustanovi splošno mezno komisijo, ki

Mehički klerikale spletkarije dalje

Zopet je bilo večje število arestiranih na intrigiranjem tajnih shodih.

Mexico City, 8. okt. — V Guadalajari je policija včeraj aretirala večje število klerikalcev, ki so imeli tajni sešatek. Med prijetimi so ondnotni najodličnejši katoliški državljani.

RUDARSKI POLOŽAJ V ILLINOISU.

Belleville, Ill. — V tem distriktu so prišli s delom v dveh rudnikih. Delo je dobilo v njih 400 rudarjev, ki so bili več ko leto dni brez dela. James Mason, tajnik poddistrikta rudarske organizacije, poroča, da prično s delom tudi v nekaterih drugih premogovnikih. V okraju St. Clair je bilo šest tisoč delavcev brez dela. Nekateri so delali le nekaj dni v tednu, drugi so pa bili po tedne in mesece doma.

SODNIJSKA PREPOVED PROTI KROJAČEM V NEW YORKU ŠE V VELJAVI

Prepoved je posebno naperjena proti Morris Sigmamu, predsedniku unije krojaških delavcev. — Tedenska podpora stavkujočim je bila povlačana. Piketi so bili zopet aretirani.

New York, N. Y. — Sodnik Phoenix Ingram je odločil, da začasna sodnijska prepoved proti krojaškim delavcem, ki so organizirani v International Ladies Garment Workers Union, ostane še v veljavi, dasiravno je odvetnik unije krojaških delavcev pred sodiščem dokazal, da ni bilo doslej izvršenih nasilnih dejanj, ki bi opravičevala sodnijsko prepoved.

Nekaj tednov nazaj so krojaški delavci obdržali velik protesten shod na Madison Square Gardenu in kongresnik La Guardia je priporočil delavcem, da si naj nikar ne ožirajo na sodnijsko prepoved. Stavkovna podpora je bila povlačana. Samci dobe mesto po sedem dolarjev na teden.

Ogromen lesni trst na pacifični obali

V novi korporaciji bo vloženi \$25,000,000 dolarjev. — Na novo korporacijo bo en sto milijonov dolarjev.

Seattle, Wash. — Tukaj se snuje največji lesni trst, kakršnega še ni na pacifični obali in severozapadu. Organizatorji trsta se zdaj pogajajo s bankirji, da preskrbe denar za novo korporacijo in store vse potrebne korake za ustanovitev lesnega trsta. Za novo korporacijo se potrebuje sto milijonov dolarjev novega kapitala. Korporacija bo predložila 850 milijon dolarjev kapitala in šestdeset milijard čevljev komercialnega lesa.

Male trdke bodo potisnjene ob zid. Z njimi se bo zgodilo to, kar se je v industrijah, ki so potrujanjene. Lesni delavci, ki se zdaj delajo v slabih razmerah, bodo pa še bolj občutili bič kapitalističnega izkoriščanja.

SODNIJSKA PREPOVED PROTI KROJAČEM V NEW YORKU ŠE V VELJAVI

Oženjenim se pa podpora povlači od osem na deset dolarjev. — Bratska organizacija krojaških delavcev Amalgamated Clothing Workers Union je prišla na pomoč in določila \$25,000 v podporo stavkarjem.

Krojaški delavci so odločni in pripravljeni zanesti bitko v prihodnjo sezono. Haman je pred 1,500 zaupniki v delavnicah izjavil, da je delo stavkazev taklo slabo, da lahko produkte ponudijo na prodaj le v onih prodajalnah, ki prodajajo najceneje. Aretiranih je bilo zopet 150 piketov, ki so jih privedli pred magistratne sodnike. Le ti so jih kaznovali s denarno globo po 3 in 5 dolarjev. Charles Zimmerman in Elias Marks, predsednik in tajnik stavkovnega odbora, sta bila tudi med aretiranimi, toda sodnik ju je odsvolil brez kazni. Delavci so se odločili, da marsikaj pred mestno hišo in tako demonstrirajo za pravo do piketiranja.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
LANTINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru Rokopisi se ne vračajo

Narodna: Zedinjene države (Ivan Chicago) \$5.00 na leto \$2.50 na pol leta in \$1.25 za tri mesece; Chicago in Cincinatti \$6.50 na leto \$3.25 na pol leta, \$1.63 za tri mesece in to inolektivo \$5.00

Naslov se vse, kar ima stiti s N. J. "PROSVETA"

2557-59 So Lawrence Avenue, Chicago, Illinois

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovene National Benefit Society
Organ of the Slovene National Benefit Society

Advertisements rates on application

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$5.00 per year; Chicago \$6.50, and foreign countries \$5.00 per year

"MEMBER OF THE FEDERATED PRESS"

Datum v oglepaju n. pr. (Sept. 26, 1935) poleg valnega imena se naslovo pomeni, da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Posrvite jo pravočasno, da se vam ne ostavi list.

NOV POIZKUS NA DELAVSKEM ZADRUŽNEM POLJU.

V novi veliki zadrudni apartmentni hiši bo stanovalo okrog 1,100 oseb.

Nova prikazen na delavskem zadrudnem polju so zadrudne apartmentne hiše. Take hiše so mogoče le v velikih mestih ali pa velikih industrijskih središčih. Ampak nova velika zadrudna apartmentna hiša ni drugega kot člen v verigi zadrudne enote.

Delavska zadrudna organizacija United Workers Cooperative odpre zadrudno apartmentno hišo v Bronxu, ki se nahaja v New Yorku. Ta hiša bo imela 250 apartmentov, ki bodo imeli po dve, tri in štiri sobe. Hiša je zgrajena tako, da doseže vse apartmente dobra križna ventilacija in da enkrat v dnevu prisije v vsak apartment sonce, ki so ga prebivalci v velikih mestih zelo potrebni. Okna so visoka, sobe zračne, veliki dvori pa spajajo razne enote poslopja v celoto.

Kako se financira taka zadrudna hiša? Vsak zadrudnik, ki se bo naselil v tej hiši plača dve sto dolarjev od vsake sobe za financiranje zgradbe. Ako želi kdo imeti apartment s štirimi sobami, tedaj plača \$800 za financiranje poslopja. Ako delavec nima denarja, tedaj je ta zadrudna finančna organizacija Consumers Finance korporacija, ki ni drugega kot podružnica United Workers Cooperative. Ta finančna organizacija posodi polovico vsote proti štirim do sto obrestim. Posojilo se vrača po dolarju na teden. Za vzdrževanje sob se plača po \$13 na mesec. V tej stanarini je že všteti \$2.50 za odplačevanje \$1,200,000 vknjiženega dolga na apartmentno hišo. V drugih apartmentnih hišah, ki so v bližini zadrudne apartmentne hiše, se plača od sobe od \$20 do \$25 stanarine. Kadar bo odplačan vknjiženi dolg na zadrudno apartmentno hišo, tedaj bodo stroški za vzdrževanje poslopja padli najbrž na pet dolarjev.

Prebivalci določijo svoja vplačila povrnjena, kadar se izselijo iz hiše. Vsak prebivalec se pa mora pogoditi, da bo dve leti prebival v hiši. Novi prebivalci vplačajo ravno tisto vsoto. Vsak stanovnik hiše, ki je dosegel starost 18 let, mora biti član kooperative. Noben stanovnik ne more oddati svojega apartmenta v najem ali ga pa prodati, kar se dogaja v drugih takozvanih zadrudnih apartmentih. Ta apartmentna hiša je v resnici zadrudna.

Namen te zadrudne hiše je privedi ženo v zadrudno in delavsko gibanje. Kajti v nji bo zadrudna restavracija, zadrudna postojanka za oddajo v varstvo detet in malih otrok, zadrudna telovadnica, zadrudni otroški vrtec, zadrudna godbena šola, zadrudna čitalnica in knjižnica, zadrudna sprejemna dvorana, zadrudni avditorij in zadrudna električna pralnica. V zadrudni restavraciji se bo jed dobila tako poceni in okusna, da se gospodinje ne bodo mogle tekmovali z restavracijo.

Prvi apartmentni hiši bo sledila druga, tretja. Prva se odpre letos v mesecu novembru, druga v mesecu maju, tretja v mesecu oktobru prihodnjega leta. Skupina zadrudnih prodajal bo pa skrbela za zadrudnike, da bodo v njih kupili, česar žele. Zgradila se bo zadrudna prodajalna itd. Zgradi se zadrudno gledališče, basin za plavanje in kopanje. Svet za drugo zadrudno kolonijo se že kupuje.

Tako je v New Yorku. Zadrudniki dajejo izgled, kako si lahko delavstvo pomaga v mejah današnje človeške družbe in se vadi v gospodarstvu za bodočo socialistično človeško družbo.

Mesta kot Chicago lahko zgrade obširne delavske zadrudne kolonije mesto zadrudnih apartmentnih hiš. V okolici Chicago je še veliko zemlje in motorno vozilo je transportno sredstvo, ki lahko tvori zvezo med takimi zadrudnimi kolonijami in glavnimi poti transportacije.

Ampak delavstvo ne sme spati. Poslužiti se mora prilike, preden zemljišni spekulanti položijo svoje roke na zemljišča v okolici Chicago in drugih mest, ki imajo ena-

ko ugodno lego za razširjenje mesta, in naženejo zemljišna cena tako visoko, da jih delavci ne zmorejo.

Zdi se, da delavci premalo zapajajo v samoga sebe, v svojo moč, zato je toliko premišljevanja, odlašanja in cincanja semintje, ki škoduje delavstvu, koristi pa lastujočemu razredu.

SLIKE IZ NASELJIN

O shodu S. N. P. J. v Chisholmu.

V nedeljo dne 3. oktobra ob treh popoldne smo imeli na Chisholmu velik shod. Shod se je vršil v Recreation dvorani. Velik shod je bil to, amelo trdim, kajti za govornika smo imeli Franka Zaitza, urednika Proletarca in predsednika našega odbora S. N. P. J. Govoril je menda prvič v naši naselbini. Shod je bil velik od ene strani, od druge strani pa je bil zelo majhen. Zborovali smo namreč v veliki dvorani in bili raztreseni po vsej dvorani tako, da nekateri že noter niso mogli, kljub temu da je bilo več kot polovico praznih sedev. Kaj je temu krivo, ne vem. Najbrž brezbrilnost delavstva samega ali morebiti slabo vreme, ker je ravno takrat, ko je bilo treba iti na shod, močno deževalo. Ali valja temu bi se tako važnega shoda moralo udeležiti vsaj članstvo S. N. P. J. Ljudstvo res ni bilo pozvano na ta važni shod, a z letaki je bilo nameranjeno, tako da smelo trdim, da so člani društva "Karl Liebknecht" št. 110 znali za ta shod vsi do zadnjega.

Govornik je v jedratih besedah pripovedoval, kako velika potreba je bila za slovenski narod v tej deželi, da se je ustanovila S. N. P. J., da se je k nji moglo zateči svobododomelno delavstvo in se rešiti jedrat, katere so bile v sponah in pod kitaturo klerikalizma ter nasadnjaških elementov. Pripovedoval je tudi, kako velike težkoče in zapreke je imela S. N. P. J. od začetka radi svojih nasprotnikov, a šla je skozi in odbijala udarce svojih nasprotnikov, tako da je danes največja slovenska podporna organizacija v Združenih državah Amerike. Pripovedoval je tudi, da ima S. N. P. J. še mnogo nasprotnikov tudi danes, ki se zaletavajo vanjo. Te sovražnike bo imela toliko časa, dokler bo katere slovenska podporna jednota v tej deželi.

Govornik je tudi razložil potrebo, da pokličemo skupaj mladino rojeno od slovenskih in drugih jugoslovanskih staršev ter jo pridobimo pod okrilje S. N. P. J., ki je največja in na svobododomelni podlagi. Kadar se bo naša mladina zavedla in spoznala to svobodo in nabelno izjavo Slovence narodne podporna jednote, bo vesela in se bo radovala ter nas častila, da smo ji zapustili tako dobro in nesmrtno mater S. N. P. J. Podpirali jo bodo v vseh ozirih, ker se bodo zavedali, da jih tudi ona podpira, kadar so primorani zateči se k nji.

Govornik je tudi pripovedoval o prvih Slovencih, ki so prišli v to deželo, kakšne nazore so imeli, da so bili kot pohlevne ovčice svojim gospodarjem in garali, misli pa imeli v stari domovini. Ko je nekoliko prihranil je šel v staro domovino in potem spet nazaj večkrat tako in demarja pa je ostalo največ parobrodni družbam ter njih agentom. Pripovedoval je tudi, kako so navihanci zlahka opeharili slovenske izselnike v prejšnjih časih. Pojavili so se pohlepni ljudje in hodili okoli Slovencev ter jim prodajali delnice zlatih rudnikov tam daleč na zapadu ali pa oljne delnice daleč na jugu. Nemiselni in nezakusni Slovenci so z veseljem segali po delnicah in kupili delnice v zlatem rudniku, ki ga pa nikjer ni bilo, ali kupili delnice oljnega suhega vroca. Agenti so se kazali ponarjane ali celo lažni rudniki in povzeli sile zemlje pri oljnih vrelcih ter s njimi slepi in goljufali nezakusno slovensko ljudstvo za težko prislužen denar. Zdaj naš ljudje hranijo dotične delnice po miznicah in kovčegih, vredni pa niso rdečega centa. Ni čudno, delavstvo se ni imelo kje podučiti; slovenskih listov je bilo malo, pa še ti isti niso hoteli slovenskega delavca podučiti v

pravem duhu. Zato pa so na predni slovenski elementi, ki se uvideli, kaj korističevalci ugašajo z rožami, ustanovili listi Proletarce in Prosveto, da se slovenski narod podučijo o takih goljufijah in se obvaruje zlobnežev.

Brat Zaitz je pripovedoval tudi o jeklarni v Novem Duluthu. Ko so jo začeli postavljati, so spekulanti pokupili zemljo daleč naokoli po jako nizki ceni razmerili jo na lote v toliki meri, da bi lahko postavili nanjo celo Chicago. In tistote so prodajali ljudem po železnem okrožju za velik denar, vredne pa niso bile nič, kakor tudi danes niso.

Takih govornikov kot smo ga imeli dne 3. oktobra, bi bilo treba, da jih imamo vsaki mesec enkrat in kadar bomo imeli katerega govornika, apeliramo na slovenske delavce, da ga pridejo poslušati val. — Joseph Ule.

Shod S. N. P. J. v New Duluthu.

New Duluth, Minn. — V soboto dne 2. oktobra je društvo Lev Tolstoj št. 205 S. N. P. J. sklicalo javen shod, ki se je vršil v Maccabees Hall v New Duluthu. Udeležba je bila srednja. Razpoloženje na shodu je bilo najboljše. Ljudje so bili s programom in govori zadovoljni. Med udeleženci je bilo več nečlanov kakor članov S. N. P. J. Shod je otvoril s slovenskim nagovorom brat Kobi, predsednik društva št. 205 S. N. P. J. Nato je v daljšem angleškem govoru spikal S. N. P. J., njeno delovanje in njene zasluge med jugoslovanskimi naselenci v tej deželi. Apelaril je na mladino, naj se združi v podpornem društvu pod okriljem S. N. P. J. ter nadaljuje delo naših pionirjev.

Za njim je govoril br. John Radosevich, predsednik društva št. 548 S. N. P. J. v Duluthu. Pozdravil je udeležence v imenu bratkega društva, in izrazil željo, da bi S. N. P. J. procvitela in napredovala kot podporna in kot prosvetna organizacija.

Zadnji govornik je bil Frank Zaitz, predsednik gl. nadzornega odbora S. N. P. J., ki je v uro trajajočem govoru spikal boje, ki jih je imela S. N. P. J. v Minnesoti in drugje proti neznanju med ljudskimi množicami in proti privatnim interesom, ki so v marakakšnem kraju storili vse, da preprečijo ustanovitev ali pa razvoj že ustanovljenega društva S. N. P. J. Navajal je razlike med podpornimi organizacijami, vzroke, radi katerih so nastale, in pomen, ki ga imajo.

V glasbenem delu programa na tem shodu so sodelovale Miss A. Pikush, Mary in Beatrice Kobi, in John Kobi (hčerki in sestro brata Kobija). Ob 10. se je pričela plesna zabava, ki je trajala do polnoči, kakor dovoljuje minnesotska postava.

Društveni odbor in drugi aktivni člani so storili kolikor so mogli da bi bila prireditve uspešne. Zasluga teh je da gre S. N. P. J. naprej in da bo v bodoče napredovala. — Član S. N. P. J.

Shod S. N. P. J. na Chisholmu.

Chisholm, Minn. — Društva S. N. P. J. v Minnesoti prirede več shodov, izmed katerih sta se dva že vršila. Prvi je bil v New Duluthu 2. oktobra, drugi pa na Chisholmu v nedeljo 3. oktobra.

Že jutraj je vreme naznanjalo, da bo chisholmski shod ovrzan, kajti slabo vreme ni reklo, ki bi vabilo ljudi vanj, a sicer so se kazali ponarjane ali celo lažni rudniki in povzeli sile zemlje pri oljnih vrelcih ter s njimi slepi in goljufali nezakusno slovensko ljudstvo za težko prislužen denar. Zdaj naš ljudje hranijo dotične delnice po miznicah in kovčegih, vredni pa niso rdečega centa. Ni čudno, delavstvo se ni imelo kje podučiti; slovenskih listov je bilo malo, pa še ti isti niso hoteli slovenskega delavca podučiti v

prilike, preden zemljišni spekulanti položijo svoje roke na zemljišča v okolici Chicago in drugih mest, ki imajo ena-

nice, zato niso pustili svojim pristašem na shod. Društvo, ki je sklicalo shod, ima članov 400 članov, med njimi precej Hrvatov. Slednjih se ni niti eden udeležil shoda. Mlačnost in pa klerikalna in radnikova gonja sta krivi, da članstvo ne pride tam, kjer bi imelo priliko vprskati, kar mu ni jasno. Nikjer ni boljše prilike za sporazumno reševanje problemov naše podporne organizacije kakor so taki shodi. Ali ker se oboji boje resnice, vplivajo na svoje pristaše, da jih odvrnejo od priloge izvedeti — resnico.

Oglaševalni letaki na Chisholmu so naznanjali, da bo gl. govornik na shodu br. V. Cainkar, gl. predsednik S. N. P. J. Ker je bil program potem spremenjen, so agitatorji za shod rekli, da bo poleg omenjenega govoril na shodu tudi br. Frank Zaitz. Govoril je samo slednji, kakor je bilo določeno. Na ostalih shodih, ki se prično v soboto in končajo v teden dni, bo govoril V. Cainkar.

Govornika je predstavil br. Frank Klun, tajnik društva št. S. N. P. J. na Chisholmu. F. Z. je govoril nad eno uro, potem pa je predsednik vprašal navzoče, ako imajo na govornika o zadevah jednota ali o čem drugem kaka vprašanja. Ker jih ni bilo, je zaključil shod, ki je bil kar se tiče govorniškega programa dober, toda slab, kar se tiče udeležbe. Resnica je taka in jo je treba priznati, v tem slučaju posebno zato, ker je v škodo S. N. P. J. tega okraja, ako bo članstvo pod vplivom zavajalcev, ki niso člani naše organizacije, ljudstvu pa se predstavljajo kakor da so oni, tisti ki ga varujejo pred — glavnim odborom. — Poročevalec.

Zakon in morala v uniji sovjetskih republik

(Piše Anna Louise Strong, časnikarica poročevalka v Rusiji, ki je spisala ta članek kot začetek serije člankov iz sovjetske unije o tem problemu.)

Malo je problemov, o katerih bi danes v sovjetski uniji bolj široko razpravljali kakor ravno o zakonu in morali. O tem vprašanju se vršijo kongresi, pripravljajo se pamfleti za mladino vsega naroda, v katerih so navedene postavbe glede zakona in so v njih razprave in pozivi, naj jih ljudstvo revlira, razpravlja o njih na sejah strokovnih uni ali na shodih ženskih organizacij. Razprave so kaj svobodne in neovirane. Odgovorni voditelji podajajo svoje različne nazore. Pristaši so številni na vseh ekstremnih in zmernih straneh, pa naj bo to pri Kolontajevi z njenimi skrajnimi nazori za uničenje družine in vzdrževanje otrok po davkih, tako da se bo mladina nemotena lahko družila, ali pa pri Zalkinu, puritancu vseh puritancev, ki je proti vsakemu zakonikanku in zahteva, da so zakoni strogo konvencionalni in pod najstrožjo kontrolo samega sebe.

Najbolj važno dejstvo pri vseh teh razpravah je, da nikjer ne zavzamejo stališča, da bi rekli: "Ohraniti moramo moralo!" Povsod zavzemajo stališče: "Ustvariti moramo moralo!" Ne teče jih nobene tradicije. Nobena stran ne spravlja na dan kakage argumenta, da je bila v preteklosti morala. Tajno vsakdo prizna, da morala preteklosti nikogar ne zanima, ne radi tega, ker je bila mogoče prestražena, temveč ker je bila v čisto drugem času človeškega obstoja, v času, ko je človek pojmoval življenje je kot užitek, v katerih so čeno smatrali za močveo lastnino in ko so vladarji odločali, kako morajo živeti mase. Vse to je prešlo, tedaj morala ne odgovarja potrebam, zato je niče za človeka ne. Temveč vsaka stran hoče ustvariti novo moralo v družbi človeškega ljudstva, ki bo enaka za delavstvo. Da bo to res treba storiti, jim pravi zdrav razum in tako jim nalaga tudi znanost.

Po razpravah zadnjih osem let kakor tudi po praktičnem izvajanju novega zakonskega življenja sta se že uveljavila dva standarda, katerih prvi se uje-

ma s postavbo. Postava določa za standard, da spolni odnosi ne smejo biti prikriti, niti s krivostjo niti radi ekonomskih razmer. To se pravi, da država ne dopusti, da bi bil kdo na drugem po sili navezan. Določa se vrtika v zakon samo tam, kjer vidi da bo zabranila pristen zakon, in tam, kjer vidi, da bo zagotovila prekrbovanje otrok. Drugeče se pa država sploh ne vrtika v zakonske zadeve nikogar in se ne bjeja, kakaj je njegova zakonska morala. Ljudski standard o spolnih odnosih v zakonu je, da sta oba odgovorna in imata enake pravice. V to ljudsko razumevanje se postava ne vrtika ter pušči pri spolnih odnosih oba zakonska popolnoma svobodna; vsekakor pa si prizadeva dati ljudstvu kolikor mogoče izobrazbe na tem polju.

V Rusiji se nikoli ne pripeti, da bi policija vdrla v hotelske sobe, da zasledi ljubico z možkim, s katerim ni šla na sodnijo ali na pristojen kraj za postavno dovoljenje. V resnici je povsod zatiranje prostitucije, toda pri tem je bolj opaziti, da so kaznovani tisti, ki imajo dobiček od prostitucije. Proti nemoralnosti sami torej vlada ne nastopa, nastopa pa proti tistim, ki imajo dobiček od nje. Spominjam se na primer kriminalnega slučajja, ko so prostitutke zatožile lastnika javne hiše, da jih je prisilil sprejeti moške, za katere one niso marale. Obtožile so tudi policaja, ki se je poslužil svoje moči, da jih je prisilil, da morajo biti uljudne napram možkim. Policaj kakor lastnik javne hiše sta bila kaznovana, vsa oprema po sobah žensk je bila prirojena stanovalkam in po preamti kazni je vlada uredila tako, da ženske niso bile več odvisne od lastnika javne hiše, ki jih ni mogel ničesar več prisiliti.

Postava kaznuje tiste, ki iz svojega koristolovstva izsilijo prostitucijo. Na roko gre tudi v zakonu, da preskrbi razpokoče čaka stranka to žel. Ako obe stranki želita razpokoče, zadeva sploh ne pride pred sodiče temveč jo je treba samo prijaviti na urad za registracijo, kakor na primer prijavljajo porode, smrti, zakone in pogodbe. Stranki spišeta svojo pogodbo, v kateri je tudi napisano, kako si razdelita lastnino, skrb za otroke in slično. "Pogodbo vložita pri uradu, kateri ima oblast odločevati o postavnosti pogodbe. Če se pa stranki ne moreta pogoditi, tedaj ena njiju vložiti tožbo na sodnijo. Ako se sodniku ne posreči razprta zakonca zopet sprizajni, jima mora dovoliti razpokoče, kajti po novih postavah je vsak prisiljen odnosa v zakonu nedopusten.

Državni aparat povsod pobija stare tradicije in prisiljenost, ki izvira iz njih. Mlada dedica iz tartarske družine mi je povedala svojo ljubavno zgodbo. Njena poročena sestra je umrla in po starem plemenskem običaju je vдовec hotel vzeti njo, mlajšo sestro. Dekle ga ni marala, toda bila je zelo mlada in ni imela svoje odločnosti, da bi se upirala pritisku staršev in svojega plemena. Ko je prišla pred registracijskega uradnika, je bila trikrat vprašana: "Ali ste gotovi, da to storite po svoji lastni volji? Ali ste gotovi, da hočete tega človeka za moža? Pomnite, da noben starodavni običaj v Sovjetski uniji ni več veljaven, da bi bili primorani stopiti v zakon, če to ni po vaši volji." Vsa prestrašena radi svojih sorodnikov, je dekle pritrdila, da je njena želja stopiti z onim v zakon in registracijski uradnik je končal svoje formalnosti. Toda še tisto noč je dekle spoznala, da je sklenjeni zakon zanjo nekaj nemogočega: več časa ji je bilo grozi, ker ni marala, da bi ljudje izvedeli za sramoto, da ga ne mara in jo je izločil iz družine. Ko je končno le uvidela, da ga ne more sprejeti za moža, je ušla od njega skozi streho in šla po razpokoče. Registracijski uradnik ji je rekel: "Vedel sem, da pridete nazaj." Šla je v mesto v šolo in se setala z mladim dijakom svojega plemena, s katerim je imela otroka. Hotel se je v njo poročiti, toda ni imel dovolj moči,

ZARKOMET

Kramarški tempelj.
Nekdo, ki je pisal evangelije, je zapisal, da je Krist spodil kramarje iz templja. Nedvomno so bili barantači in menjalec takrat na slabem glasu.
Ne tako danes. Kristu bi se slaba godila, če bi danes prišel v tempelj. Kramarji bi njega izgnali. Današnji tempelj je podružnica veletrgovine in banke. Banka je glavna katedrala v vsakem mestu. Cerkev je le kapelica banke.
Green, predsednik Ameriške delavske federacije, ni tega vedel do tega tedna. Zdaj ve — če tudi noče.

Draga zabava.
Montrealski list (iz Kanade) se takole norčuje iz strica Sama: Sam je dal Evropi deset milijard dolarjev. Evropa mu vsako leto pošlje za obresti kakage klovna, ki ga zabava. Letos mu pošlje rumunsko kraljico. Stric je skromen. Zadoljen je, če dobi za svoj denar vsaj malo cirkuša.

Po čem je slepič.
Dragi K. T. B.! Koliko je vreden moj slepič? Jednota mi plača zanj sto dolarjev. Zdravnik, katerega sem vprašal za operacijo, mi računa dvesto dolarjev. V neki znanstveni knjigi pa čitam, da ni vreden nič. Kdo ima prav in kdo se laže? — Martin Slepč, ki pa ni slep.

Kramarja povsod.
Prihodnja konvencija Ameriške delavske federacije bi se morala vršiti v Stefaniji vasi (stara Avstrija). Tam je tudi neka "open shop", ki kontrolira priznico.

Arena na zapadu.
"Sestra" Aimee, slavna vitezinja, ki se tepe s hudicem, dobi \$100,000, če zmaga ali pade. Kdor se tepe zastonj, je ubog na duhu. Te ve tudi Tone Grdina.

Koruzno bratstvo.
Cenjeni Zarkomet! Neki "član" je "potegnil" za razne "notranje" bolezni nad dvatisoč dolarjev bolniške podpore. Ko se je jednota končno uprla biti večna molzna krava, je zakričal o vnebovpijoči krivici in sedaj leta okrog sodnij, da si poišče "pravico" do nadaljne molžnje. Rogat, Gross, Kans.

Koliko je v žepu?
Profesor Fisher z yalske univerze pravi, da je dolar danes vreden le 68 predvojnih centov. Kateri dolar? Tisti, ki ga dobiš ali oni, ki ga daš?

Filozofija starega Sojca.
Stari Sojci je rekel: Edino oni zdravnik, ki je že imel revmatizem, ve, kaj je revmatizem.

Prava zvestoba v Sharonu.
Sharonski gospod: Dragi moj! — Zima je tukaj. Zid pod cerkvijo je tak, kakor da ga je voda skupaj znešla. Vedite, da zmrzuje v tej cerkvi. Skrbite vsaj, da bom imel toplo hišo. Poglejte Toneta Paduvanskega! Se on se kisto drži, ki je iz lesa. Kako se ne bi jaz, ki sem iz me-na.

Faranf: Hiše ne kupimo, nam jemamo pa dve topli sobi. To zadoštuje za "pečlarja".
Kuharica: Ako so tvoji ljudje taki, da ti ne kupijo kuče, kupim jo jaz. Midva ne bova zmrzovala! — Tenko ališ, Sharon, Pa.

Dobre novice iz Jugoslavije.
(Vse novice se danes slabe, zato ne spadajo sem.)

K. T. B.
da bi se zoperstavil njegovim staršem. Bgl se jih ni zato, ker bi morda smatrali za sramoto, sprevrži v svojo družino dekle, katere se je udalo, predno je bilo poročeno, temveč zato, ker je po plemenskih običajih spadal možu svoje umrle sestre. Zivela je tri ali štiri leta s tem človekom, nato pa pronašla, da je premalo odločen, da bi stopil v zakon, zato pa ga je zapustila in se poročila s nekim Rumunom.
(Dolje prihodnjak.)

DVE NEPRIČAKOVANI BOMBI POČILI NA KONVENCIJI A. D. F.

Povzročili sta razprave skoraj ves dan. — Konservativni voditelji so nepričakovano našli močan jezik.

Detroit, Mich. — Dve bombi sta počili na zborovanju konvencije Ameriške delavske federacije. Ena je počila dopoldne, druga pa popoldne, a obe sta povzročili živahno razpravo.

Prvo je zaludal John Bromley, britski delegat in dozdevno konservativec, z govorniškega odra, ko je zagovarjal večji in boljši splošni štrajk. Njemu je pa sledil George Hick, njegov tovariš, ki je priporočal, da se sovjetske strokovne organizacije sprejmejo v mednarodno delavsko družino.

Druga bomba je padla popoldne, ko se je izvedelo, da je odbor Detroitškega društva mladih krščanskih mož črtal povabilo, ki ga je dvakrat poslal William Green, predsedniku Ameriške delavske federacije, da naj govori na velikem shodu Društva mladih krščanskih mož prihodnje nedelje.

Green je odgovoril na oba vprašanja odprto in pošteno. Povedal je stališče, ki ga zavzema voditelj ameriškega strokovno organiziranega delavstva, v jasnih, določenih in razumljivih besedah. Britskim delegatom, ki sta stvarno in učinkovito zagovarjala splošno stavko, in je bil njun govor semintje prežet z zdravim humorjem, je odgovoril, da ameriške delavstvo ni zadosti močno, dosti centralizirano in homogeno, da podzve ta korak, ta eksperiment,

Tkalci proizvajajo več kakor kdaj prej

Moderne naprave zvišale produkcijo in dobičke. — Mezde delavcev pa so ostale pičle.

L. O. za F. Press.

Moderne naprave v bombah in tovarnah in na nastavljanje neizkušenih in nekvificiranih delavcev v tovarne na mesto kvificiranih in boljše plačanih delavcev je povzročilo, da se več producira in da kompanije manj stane. Manj jih stane zato, ker jim ni treba plačati visokih mezd, ki bi jih morali, ako bi zaposlili izkušene delavce. To da to njih veliko ne briga. Na mesto izkušenih so zaposlili neizkušene, ki so jim veliko manj plačali, producirali pa so ravno toliko, četudi so bili produkti veliko slabše izvršeni. Kompaniji pač ni na tem, da da prvotno blago in izdelke na trg, pač pa gre vedno za to, da čim več blaga spravi na trg in da dobi čim večje dobičke. Dobitki so glavni cilj družb. Vse drugo je postranska stvar. Ako kompanije kaj naredijo v prid delavcem, storijo to vselej v skrajni sili, ker so bile prisiljene na to.

Državni delavski departament poroča, da so se cene produktov za kompanije zadnjih petnajst let izdatno znižale, medtem pa so se mezdle le za znatno zvišale. Življenske potrebe pa so poskočile na tretjo stopnjo. Vse te dobičke in pa velikansko proizvodnjo pripisujejo modernim napravam v tovarnah in pa zmognemu vodstvu ravateljev tovarov. Vešči ravnatelji so pripomogli, da se več izdelava: so pa tudi poskrbeli, da se manj plača delavcem. Največ je pripisovati velike dobičke in velikansko produkcijo modernim mašinariji, še več pa nekvificiranim in pa neizkušenim delavcem, ker so bili beračsko plačani, delali pa so kot muhe, ker so bili vedno priganjeni. Zato tako velik napredek v bombah in industriji.

Poročilo, ki ga je objavil državni delavski departament, je razloženo in se nanaša na samo to tovarno bombaz, kjer izdelujejo blago vsake vrste. Ta tovarna je skoro vso dobro izdelano skoraj vedno iste vrste blago in iste velikosti. Seveda

so se spremenile v tem času metode proizvodnje in druge stvari. Za to tovarno, proizvod na moza, na uro za vsak funt bombaz in cene izdelkom so bile v letih kot sledi:

Tkalci proizvajajo	1911	1916	1921
Proizvod na uro	45.1	43.1	48.5
Proizvod na funt	10.1	10.6	11.6
Tkanje	12.7	16.6	24.5
Blago	8.9	8.3	10.3
Izdelki	66.6	74.6	68.4
Cene dela na 100 ur	30.175	30.225	30.496
Proizvod	0.251	1.109	2.642
Proizvod	0.005	1.061	1.274
Tkanje	1.598	1.554	1.574
Izdelki	0.130	0.170	0.444

Iz teh števil je razvidno, da je produkcija na delavca za uro postala nižja med leti 1911 in 1916. Toda se je zvišala od tedaj do lanskega leta za celih 13 odstotkov. Ravno tako so se ostali proizvodi zvišali od 3 do 24 odstotkov.

V izdelavi blaga pa se je povišala produkcija še veliko več. Tkanje se je zvišalo od leta 1911 pa do sedaj od 21% pa na 48%. Seveda vse to pripisujejo modernim napravam. To posebno omenja državni delavski departament. Ampak nizke mezdle in pa priganjanja so dala največ dobička v žepu kompanistom. Ako bi plačali pošteno delavce in zaposlili izurjene delavce na prava mesta, potem bi bilo na trgu tudi boljše blago, za katerega moramo sedaj plačati ravno toliko ali pa še več, kot pa če bi bilo blago izdelano prvotno.

NOVA ZELANDIJA PODPIRA DRUŽINSKE OČETE.

Podpora se izplačuje družinam s štirimi ali več otroci.

Wellington, Avstralija. — Novozelandski parlament je sprejel postavbo, po kateri se izplača družinam za vsakega otroka po tretjem otroku po petdeset centov podpore na teden. Delavska stranka je zahtevala, da se izplača po \$1.25 za vsakega otroka. Vlada je zavzela stališče, da ne more plačati take visoke podpore, ker ni denarja.

Stariši okoli šestdeset tisoč otrok bodo prejemali podporo.

Viljem se vrne v Nemčijo?

Berlin, 8. okt. — Bivši cesar Viljem se v kratkem vrne s svojo ženo v Nemčijo. Nastanil se bo v svojem gradu Homburgu, katerega mu je z drugo odpravnino vred vrnila pruska vlada.

Kapitalizem kpi na ropu

Kapitalistični sistem je gnail, kuperanje na obroke čene ljudstvo in trgovino v nepas. Sedanja "prosperiteta" mora izginiti.

Chicago. — (FP) — Da je kapitalistični sistem fundamentalno bolan, nam predločuje poročilo in analiza, ki jo je izdelal W. T. Foster o trgovini na obroke. To poročilo in študijo o obrobni trgovini je pripravil za Babsonovo narodno konferenco. On trdi, da sedanji biznis se nagiba k stagnaciji celega kapitalističnega sistema. Vse gre za to, da se ustavi narodno gospodarsko življenje, kakor se sedaj ravna s trgovino. Največje zlo pa je v sistemu, ki daje odjemalcem pravico plačevati na obroke. To je prav tako, kakor če bi bolnik vzel medicine, ki bi mu dale samo začasnega odjeka v slučaju zapeke ali neprebrave. To je samo začasna pomoč sedanjemu sistemu trgovine na obroke. Trgovina na obroke je medicina, ki odleže samo začasno zapeki in neprebavi današnjega kapitalizma. Kapitalizem trpi na akutni zapeki; prebava ima skrajno slabo. Muči ga dispepsija.

Kaj je pravi pomen sedanjemu instaliranemu načinu trgovine? Foster pravi, da je tole: v dobi, ko se producira veliko več kot pa smo vstanu konsumirati, postane vprašanje, kam s nadprodukcijo? On pravi, da bi se temu odpomoglo moralno in industrijsko, ako bi se dalo delavcem tako visoke mezdle, da bi bili v stanu kupiti več produktov, ki pa sedaj ne vemo kam z njimi. Radi tega pa ta časna pomoč za kapitalistično zapeko.

TUJEZEMSKÉ LADJE PRIHAJAJO PO PREMUG V AMERIKO.

Na potu po premog je 198 ladij.

New York, N. Y. — Na potu v Hampton Roads je 198 ladij iz raznih krajev, da nalože premog iz Zapadne Virginije in ga odpeljuje v Anglijo, ker je valed stavke počel premog. Ta vrst prihaja iz newyorških mornarskih krogov.

STEVILLO BREZPOSELNIH V ST. LOUISU NARASČA.

Zima prihaja in ogroža brezposelne siromake.

St. Louis, Mo. — Hudi časi prihajajo za brezposlele delavce v tem mestu. Stevilo brezposelnih narasča, kar znači, da bo vedno teže dobiti delo, kolikor bolj se bliža zima. Posredovalnice za delo so že zdaj prenapolnjene z brezposelnimi delavci, ki iščejo delo.

ZADNJA IGRA PRAŠKE "SPARTE" V CHICAGU.

Jutri bo velika nogometna tekma med praško "Sparto" in kanadskimi prvaki v nogometni tekmi, Ulsteri. Igro zadnje nedelje so dobili Pražani, ki so dobili 1 proti 0 v tekmi z najboljšimi čikaškimi igralci, Ulsteri priideji iz Toronta, toda zbrani so v tej skupini najboljši izmed vseh igralcev tega evropskega nogometa v Kanadi. Kanadčani alove za jako dobre igralce in so zadržali v tekmi proti Brooklynu nabili skupino Hakoah s 4 proti 1. Jutrašnja tekma se vrši v velikem igrišču "Soldier's Field."

VELIK SOCIALISTIČNI SHOD V CHICAGU.

Chicago, Ill. — V nedeljo ob treh popoldne bo govorila sodruginja Toni Sender. Shod se bo obdržal v veliki dvorani Douglas Park Avditorija, na vogalu So. Kedzie in Ordan Ave. Vstopnine ni nobene!

Sodruginja Toni Sender prihaja iz Nemčije. Ona je državnozborska poslanka in govori gladko nemščino, francoskino in angleščino.

24 gambiarjev zajetih.

Chicago. — Na Chicago avtonu in zapadni Division cesti je policija zajela in prijela 24 gambiarjev. Policija je končala sedmna več opravila v sobi. To je še drugič v istem lokalu.

Iščejo zgubljenega sina.

Chicago. — Policija in starš iščejo 32letnega sina Edvina Ostendorfa. Že od zadnjega petka ga ni doma. Starši se boje, da trpi na živčni bolem. Mami je visok šest čevljev.

Obilnice znamenitih Amerikancev

27. oktobra 1858. Theodore Roosevelt, 26. predsednik Združenih držav. Rodil se je v New Yorku. Njegov prvi korak v javnem življenju je bila izvolitev v legislaturo države New York. L. 1889 ga je predsednik Harrison imenoval za člana United States Civil Service Commission, in tole njegovo šestletno službo v tej komisiji je zakon o federalnih službah pridobil novo življenjsko silo. L. 1896 je vstopil v vojsko, rekrutiral prvo ameriško dobrovoljniško konjenstvo in postal njega podpolkovnik. Njegov polk je večino obostal iz cowboyjev in zapadnih lovcev ter alove pod imenom "Roosevelt's Rough Riders". Jnatvo tega polka tekom neke bitke v španko-ameriški vojni je Roosevelt pridobil čin generala, daš je on za občinstvo ostal "The Colonel". L. 1906 ga je republikanska stranka kandidirala za podpredsednika Združenih držav in bil je izvoljen. Leto kasneje, ko je bil predsednik McKinley umorjen, je Roosevelt postal predsednik in odslužil ostali del predsedniškega strelja. L. 1904 je bil sponet imenovan za predsedniškega kandidata in izvoljen z večino dveh milijonov glasov, največjo večino, ki jo je kak predsednik kdaj dobil. Glavni dogodek za Rooseveltovga predsednikovanja je bila osnova in zgradnja Panamskega kanala, posredovanje za mirovno pogodbo, ki je končalo rusko-japonsko vojno in razmah "progresivizma", gibanja proti reakcionarnemu tolmčenju ustave. Po svojem predsednikovanju je Roosevelt odpotval z večjo skupino v Afriko na lov divjih zveri. Iz te ekspedicije je prinesel mnogo primerov afriškega živalstva za zavod Smithsonian v Washingtonu. Ob povratku iz Afrike je prepotoval Evropo in se ustavil v vsaki večji evropski državi razen Rusije. Tuptam je držal predavanja. Na Norveškem je bil počaščen s podelitvijo Noblove nagrade za mir v priznanje njegovih zaslug za rusko-japonski mir. Povrnil se je v Ameriko l. 1910. Dve leti kasneje ga je progresivna stranka imenovala za svojega predsedniškega kandidata. Ta stranka je nastala vesled razdora v republikanski stranki. Bolj liberalni elementi so se odedpili od konservativcev v republikanski stranki in ustanovili svojo lastno stranko — progresivno party. Roosevelt pa ni bil izvoljen, niti ni bil kandidat republikanske stranke, Taft, marveč demokrat Woodrow Wilson. Nova stranka je nato razpadla. Tekom jako razburjene volilne borbe je neki John Schrank v Milwaukee sprožil revolver proti Rooseveltu in ga teško ranil. Roosevelt je spisal in izdal 15 knjig zgodovinskega značaja, esaje in potopise. Umrl je 6. januarja 1919. — F. L. L. S.

Vesti iz Jugoslavije

Vatikan, naši klerikali in Srbija. "Jutro" je navedlo, da je papež Pij X. meseca julija l. 1914. izrazil svoje upanje, da Avstro-Ogrska ne bo Srbiji odpustila, ampak z njo končno obračunala. Daš je ta izjava zgodovinsko dokazana in jo niti Vatikan sam ne taji, trdi "Slovenec", da je laž, ki jo je Vatikan še sam najodločneje zavrnil. Koliko je vredna "Slovenčeva" trditve, pa lahko sklepamo tudi iz pastirskega pisma, ki ga je l. 1914. izdal ljubljanski škof dr. Jeglič in ki pravi med drugim: "Zares, vojna zoper Srbijo je pravična: Že več let Srbija zoper Avstrijo hujska, zoper njo spletkari, jo očitno zaramuje, ji napoveduje propad in pogin, da celo po Avstriji sami širi duha upornosti in izdajstva. Dolga časa že čuti ves svet, da je vojna neizogibna. Večkrat je bilo na tem, da izbruhne, toda miroljubni naš cesar jo je preprečil, dobro vedo, kake grozote so združene tudi s pravično vojno. Ko je pa preiskava zoper gnusne morilce našega prestolona, slednika in njegove žene še bolj dognala, kako se je Srbija zoper

Darovi za od povodnji Prizadete v Jugoslaviji.

Chicago, Ill. — Centralni odbor za zbiranje pomoči za prizadete od povodnji v Jugoslaviji poroča z dne 5. oktobra, da je odposlal dozdaj Jugoslovanskemu rdečemu križu prek ministrstva za zunanja dela \$9.584,15. Neki trgovci iz države New York je pa daroval 66 parov čevljev, šest parov šolhov in petnajst srajc.

Se je ustrelil, ko je streljal podgane.

Danville, Ill. — Ernest Meyer, 40 let star, se je ponesreči ustrelil ko je streljal podgane na svojem domu. Ko se je pripognil, da pobere podgana, je padel, in puška se je sprožila in strel iz nje ga je usmrtil.

Suhazi ubili delavca.

Uniontown, Pa. — V četrtek zvečer so policisti ustrelili Mike Panika na njegovem domu v bližnjem Shoafu. Policisti so bili obveščeni, da Panik kuha žganje. Ko so se približali hiši, je Panik streljal in ranil tri moše. Kroglice policistov so nato ubile Panika.

Slovenska Narodna

Podporne Jedinice

Ustanovljena 4. aprila 1904

Glavni Stan: 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Illinois

Izbor: 27. junija 1907 v državi Illinois

- Izvrševalni odbor:**
- UPRAVNI ODESEK:**
- Predsednik Vincent Calmar; podpredsednik Andrew Vidrich, R. F. D. 7, Box 103, Johnstown, Pa.; gl. tajnik Matthew Turk; tajnik bolniškega odbora Blaz Novak; gl. blaginjski John Vogrich; urednik glasila John Zavanich; upravitelj glasila Filipa Godina; vrhovni zdravnik Dr. F. J. Kern, 5223 So. Clair Ave., Cleveland, Ohio.
- GOSPODARSKI ODESEK:**
- Frank Bonrah, predsednik, 298 E. 74th St., Cleveland, Ohio; Frank Alach, 2124 S. Crawford Ave., Chicago, Ill.; Jacob Zupančič, 3627 S. Chicago Way Ave., Chicago, Ill.
- POROTNI ODESEK:**
- John Gorick, predsednik, 414 W. Hay St., Springfield, Ill.; John Trébl, Box 22, Strabane, Pa.; Tony Schragal, R. F. D. No. 1, Johnston City, Ill.; Frank Podbol, Box 61, Park Hill, Pa.; Anton Sular, Box 104, Groes, Kans.
- BOLNIŠKI ODESEK:**
- OSREDNJE OKROŽJE:** Blaz Novak, predsednik, 2657-59 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
- VZHOĐNO OKROŽJE:** Joseph Zorko, R. F. D. 2, Box 114, West Newton, Pa.; Anton Abram, 1169 E. 74th St., Cleveland, Ohio.
- ZAPADNO OKROŽJE:** Jacob Baloh, R. R. 8, Box 59, Pittsburg, Kans.; za jugozapad: Frank Khan, Box 959, Chisholm, Minn.; za sev. zap.: John Golob, Box 144, Rock Springs, Wyo.
- Nadzorni odbor:**
- Frank Zajc, predsednik, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill.; Ludvik Medvedek, 6409 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio; Albert Hrest, 448 National Ave., Milwaukee, Wis.
- Združitevni odbor:**
- Frank Vidmar, predsednik, 7444 W. 63rd St., Argo, Ill.; John Olin, 2438 S. Clifton Park Ave., Chicago, Ill.; Peter Goshal, 3922 So. Broadway, Danvers, Colo.
- POZOR!** — Korespondenca s glavnimi odborniki, ki delajo v glavnem uradu, se vrši takole:
- VSA PISMA,** ki se nanašajo na posle gl. predsednika, se naložijo: Predsedništvu S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
- VSE ZADEVE BOLNIŠKE PODPORE SE NALOŽIJO:** Bolniški tajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
- DENARNE POSILJATVE IN STVARI,** ki se tičejo gl. izvrševalnega odbora in jednote vohbe se naložijo: Tajništvu S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
- VSE ZADEVE V ZVEZI Z BLAGAJNIŠKIMI POSLI** se pošiljajo na naslov: Blaginjsktvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
- Vse pritožbe glede poslovanja v gl. izvrševalnem odboru se naj pošiljajo Frank Zajcu, predsedniku nadzornega odbora, čigar naslov je zgornji.
- Vsi prisilni na gl. porotni odesk se naj pošiljajo na naslov: John Gorick, 414 W. Hay St., Springfield, Ill.
- Vsi dopisi in drugi spisi, naznanila, oglasi, naročila in sploh vse, kar je v zvezi s glasilom jednote, naj se pošilja na naslov: "PROSVETA," 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

SEZNAM PRIHODA SLOVENSKE ORGANIZACIJE V CHICAGO.

- Društvo št. 66, S. N. P. J. — Vnosilica v soboto 9. oktobra v dvorani S. N. P. J.
- Pevski shor "Lira" — Koncert v nedeljo 10. oktobra v dvorani S. N. P. J.
- Društvo št. 448 S. N. P. J. — Vnosilica v soboto 23. oktobra v Masarikovi dvorani, 67th Ave. in 2nd Place, Cicero.
- Klub št. 1, J. S. E. — Dramska predstava v nedeljo 24. oktobra v dvorani CSPA, 1126 W. 19th St.
- Dr. št. 1, S. N. P. J. — Vnosilica v soboto 30. oktobra v dvorani S. N. P. J.
- Dr. št. 6, S. N. P. J. — Vnosilica v soboto 31. novembra v Hrvatskem narodnem domu v So. Chicago.
- Dr. št. 131, S. N. P. J. — Vnosilica v sredo 24. novembra v dvorani S. N. P. J.
- "Zvez" št. 70 J. S. E. — Vinska tečajev v soboto 27. novembra v Narodni dvorani, 8. Racine Ave. in W. 18th St.
- Soc. pevski shor "Bava" (odsek kluba št. 1, JSE). — Koncert v nedeljo 5. decembra v dvorani S. N. P. J.
- Dr. št. 1, S. N. P. J. — Božična vnosilica v nedeljo 12. decembra v dvorani S. N. P. J.
- Zveza slovenskih organizacij — Vnosilica v soboto 18. decembra, v Narodni dvorani.
- Skupna društva S. N. P. J. — Božična vnosilica v nedeljo 19. decembra, v dvorani S. N. P. J.
- Klub št. 1, J. S. E. — Silvestrova zabava v petek 31. decembra, v dvorani S. N. P. J.
- Dr. "Slovenija" — Maškarna vnosilica v soboto 6. januarja v Narodni dvorani, 8. Racine Ave. in W. 18th St.
- OPOMBA:** Ako priredba Valskega društva ni ocaščena v gornjem seznamu, sporočite datum in druge podatke na naslov: JOHN PUTZ, 1834 S. Racine Ave.

Zdravniki se uče a novem zdraviljenju.

Cudovito je kaj te zdravilne sile za slabotne, neradne, nezdrave in poble moše in lena.

Ce vam ga zdravnik še ni predpisal, kar pojditte do lekarnarja in kupite to novo zdravilo, Nuga-Tone in poskusite ga. Cudil se boste kako hitro se boste čutili boljše. Isto je hitro in učinkovito. Niti ni tako drago proti čim prebavi, kalodnim nagnom, sapriju, glavobolom in bolnim jetrom. Isto povrne apetit in zdravje. Učinkovito zdravilo in milijoni ljudi tega leta bodo našli Nuga-Tone čudovito zdravilo v takih slučajih. Isto je tako priporočeno, priporočeno in učinkovito, da se v vsaki vseh bolnih posluhi mnogo boljše. Isto pusti vso moč, apetit, daje kri in ojača telo, prinaša dober, odličnejši spanec in lepo regulira telesa in črva.

Izdelovatelj Nuga-Tone vede tako dobro kaj je leta vateno sestavil na vseh vseh slučajih, da prihodnje lekarnarje, da se njo jemljejo in vso povrnijo denar, če nista učinkovita. Ogledite si jemstvo na vašem posluhu. Priporočeno, izkušeno in zagotavlja v vseh lekarnah.

Jernej Jereb:

ARETACIJA

(Iz spisa "Med stenami".)

Sem človek, ki ne mislim slabo o drugih ljudeh. Ta lastnost me brikone ne usposablja za odgovornega urednika. Če bi hotel biti brezhiben mož na svojem mestu, bi moral imeti močnega državnega pravdnika ali najmanj policijskega komisarja. Iz vidika teh ljudi bi moral soditi članke in novice, pesmice in dovtipe, humor in satiro. Je vse zamaš; moji možgani ne zadostujejo. Po svojem prepričanju in po svoji vagoji sem tak, da ne polagam važnosti na stvari, ki so za druge krvavo resne. Berem in berem in se trudim, da bi si našel očala strogih gospodov; vse zaostajam. Tam, kjer vidijo drugi konje, vidim jaz muho. Če jaz rečem, da ni tiskovne svobode, oni trdijo, da je in sem jih žalil. Če pijanci razgrajajo po noči in napišem satiro na to, je policijski komisar ves iz sebe in trdi, da

je v mestu najlepši red. Človek pride tako daleč, da ne ve več, kaj je prav in kaj je narobe. Vsi človeški pojmi so sprevrženi. Nazadnje se človek boji sence in se ne zaneša na svojo pamet več. Kar je bilo večerj dovoljeno, je danes prepovedano. Kar je bilo dovoljeno, je v drugem kraju prepovedano. Dovtip se lahko spremeni v trdo resnobo, bridka resnica se zlije v dovtip. Ne, kar človek čuti, ne more napisati. Tako mora pisati, da sodniki pri tem ne bodo ničesar občutili. Sodba je odvisna od prostora in časa, od dobrega kosila ali slabe volje. Tudi na to je treba misliti. Policijski komisar mi je dejal nekoč: "Nisem Bog oče, da bi vse videl." — Tudi jaz nisem bil Bog oče, da bi vse vedel. V tem slučaju bi se bil izognil zločina. Tako je bilo nemogoče.

"List je zaplenjen," so mi povedali.

To me je neprijetno zadelo. Ne radi zaplembe. Listi so pogosto zaplenjeni in to se ljudem

nič čudnega ne zdi. Neprijetno me je dirnilo radi tega, ker sem predvideval aurov nastop s policijskim komisarjem.

Čez par ur je vstopil detektiv.

"Gospod komisar želi govoriti z vami."

Takih prijaznih vabil sem dobil mnogo. Navadno je šlo za zmerjanje, redko za informacije. Detektiv me pozna do podrobnosti in amo si več nego samo znanca.

"Pridem kmalu," sem dejal. Navadno je detektiv odšel in me ni čakal, zdaj je postal. "Bom počakal," je dejal in gledal knjige.

To se mi je zdelo sumljivo. Da mu okrajšam čakanje, sem se odpravil takoj in stopil brez klobovka na ulico.

Na ulici se nama je pridružil brigadir v civilu. Pravili so mi, da je stal par sto korakov proč tudi komisar, a je odšel v urad pred nami, ko je videl, da se je aretacija posrečila.

Prisotnost brigadirja me je navdala z zlo slutnjo. V najtežjih trenutkih življenja nisem

izgubil humorja, tako tudi to pot ne. Z nasmehom sem šel z njima.

"Kje imate klobov?" me je vprašal brigadir.

"Ne nosim ga po zimi."

Nato smo par hipov molčali.

"Ali ste bili vojak?"

"Da."

"V Italiji?"

"Ne; med vojno v Avstriji."

Sledil je nov molk. V mislih sem preletel vsebino zaplenjenega lista in nisem mogel vedeti, nad čim se obistavi spotika. Vendar nisem mislil na najhujše.

Na policijskem ravnanju sem videl komisarja, ki se je sedel za svojo mizo. Okrog sebe je imel cel štab ljudi, ki se jih je medlo spominjam in sploh ne vem, kaj so pomenili. Na stolu je sedel "maršalo" v uniformi in gledal list na zadnji strani.

Komisar je bil bolj rdeč v obraz kot po navadi. Njegov orloviški nos je bil silno oster, skozi očala je bil kakal pogled, ki je razodeval jezo in zadovoljnost hkratu, gube preko lica so se nabirale v paralelne, globoko zarežane črte.

V ta urad so se stekali potepuhi in sloinci iz cele države. Da sodim, milo, trdim, da je stalno obsevanje s temi ljudmi naredilo komisarja osovražnega in surovega tudi proti ljudem, ki jih je usoda zanesla v te prostore, a so se po svoji vagoji družabnem stališču in tudi — zločinu vendarle ločili od tatov.

Ko sem stal pred njim, nisem videl rase zariplega obraza in skozi maglena očala sijetih oči ničesar več. Stagnil je roko in glavo v eni sapi so letale name besede.

Razložil sem samo: "Zdaj ste si naredili lepo stvar... Zadrževanje... armada... Dostikrat sem vas svari... Vi greste v zapor..."

Stal sem kot božji volec pred njim. Kaj naj mu rečem? On je vsemogoča oblast, ki dela solnce in dež, jaz sem uboga, ničeva stvar. Beseda "zapor" me je nekoliko preplašila. Nanjo sem reagiral nehote.

"Saj nisem nič napravil."

"Vse smete narediti, samo tega ne smete reči. To je najhujše. Zanikati dejanje, ki se biesti črno na belim. In je poleg tega političen zločin."

Dvoje belih oči me je pogledalo na način, da sem strepetal pred njimi.

"Vas jaz se ne spominjam," sem pristavil.

Oči so izgubile belino. Roka je prišla za list, ki je bil popisan s pisalnimi strojem. Komisar mi je bral inkriminirano mesto s tolikim ogorčenjem v glasu, da sem jedva razumel smisel besed. Ko je končal, se je znova vstala napa ploha besed, zadnja je bila: "Avstrijec!"

To je psovka, ki sem jo slišal od komisarja to pot že tretjič na moj naslov in mi nikoli ni bila prijetna, da je bila izgovorjena morda s dobrim namenom, da vzbudi v meni državljansko čuvstvo.

Upri sem se: "Državljan sem iste države kakor vi."

"Če ste," se je komisar nekoliko umaknil, "pazite, da boste delali čast državi. Za danes greste v zapor."

"Ne bojte se, da vam ubežim."

"Ne! Vi greste v zapor, vi greste v zapor, vi greste v zapor!"

V tem trikratnem povdarjanju, kaj se zgodi z mano, je bilo toliko skritega smagoslavlja, da sem v hipu izprevidel, da si komisar ne bo pustil prikradati tega veselja.

Da se izognem nadaljnim besedam, sem se obrnil in šel skozi vrata, brigadir je šel za menoj. Ko mi je ovijal verige okrog sklenjenih rok, je dejal:

"Če želite kočijo, jo morate plačati sami."

"Ne," sem odgovoril in opazoval verigo, ki se je ovila za pastja; tablica se ni hotela zakleniti. "Ničesar nisem storil. Naj me vidijo ljudje."

Brigadirjeva roka je zastala. V njegovih očeh sem videl tak blek, kakor da sem storil novo dejanje, hujše od prejšnjega. "Ničesar storil" je dejal ta pogled.

"Kaj sem storil?" sem ga vprašal trmasto. "Članka nisem bral, to je vse."

Brigadir je bil obziren. Ostale verige mi je zatlačil v rokave. Zdelo se mi je, da se sramuje v večji meri nego jaz.

Občutek biti udkenjen, to pot ni bil tako živ kakor pozneje. Sram me ni bilo, da je bila ulica polna ljudi. Vedel sem, kako ljudje sodijo taka dejanja. Vse skupaj sem smatral za komično epizodo življenja.

"Kdo je tedaj članek napisal, če ga vi še brali niste?" je bezal brigadir v mojo skrivnost.

"Brikone kak inteligentno vojaka."

"Kje služi?"

"Ne vem."

Ni se mi ljubilo odgovarjati. Policija nima pojma o uredniških tajnostih. Ne ve, da so usta zaprta tudi pod teho posledice.

Tisti hip nisem vedel ničesar. Ko se je ulica približala ječi, me je tiho zapelko: "Kaj bo jutri?"

Prepričan sem bil, da ne bom v ječi nad dva dni.

"Ali ste bili še kdaj v ječi?"

"Pri vojaki."

"To ni nič. Ali drugače?"

"Zdaj je prvič."

Brigadir je skomignil z rameni.

Stali smo pred visokimi vrati. Brigadir je pozvonil. Vrata so se hreče odprla in se zaprla za menoj.

PRODA SE mala prodajalna kendi in grocery. Proda se valed slabega sdavaja lastnika. So tudi štiri sobe za stanovanje. Oglašite se na: 10 River Ave., Duquesne, Pa. (Adv.)

NAROČITE SE KNJIGO "Ameriški Slovenci"

NA PRODAJ JE POSLOPJE z gostilno in vse opremo sob in drugega v središču Slovenske naselbine v Milwaukee, Wis. Cena nizka. Vzrok prodaje je bolezen. Za nadaljna poizkusa plašite na naslov: POSLOPJE, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill. (Adv.)

BOLEČINE MEHURJU
Včasih praviš: SANTI, MIDY
Zapozovito dobita priložnost. Oglejte se naslov "Midy". Napredaj v vseh lekarnah.

Največja svetovna zaloga perja in pernic

Mi prodajamo vaš vrst pravo gosje perje in pernice, pravilno očiščeno in pripravljeno pri nas.

Mi imamo celo perje, osmukano perje in prave pernice. Razpošiljamo v vse kraje v Ameriki. Vzorec pošljemo zastonj na zahtevo.

Pišite še, danes najstarejši trdniki perja in gosje badeže zadovoljni. Dept. 8.

ALBERT STETZ CO.
1000 St. Pascale, N.J.

VELIKA RAZPRODAJA GROZDJA

v soboto in nedeljo
od 8. in 10. oktobra

na So. Ashland Ave. in 27th street,
Chicago, Ill.

Imeli bomo 20 železnih vozov (kar) izvrstnega grozdja. Pridite osebno, da si lahko izberete, direktno iz kare. Imeli bomo Concord grozdje po 40c mali "Jumbo basket." Potem bomo imeli tudi: Bunches, Zinfandel, Catigan, Muscatel, Tokay, Malaga in Seedless.

Cena je nizka in poštena, bo točna vsem.

Se priporočava:

I. SPRINGER & FRANK MUBI

Tel. Capital 2747

Canal 2675

TISKARNA S. N. P. J.

SPREJENA VSA V TISKARSKO OBRT
SPADAJOČA DELA

Tiska vabila za veselice in slodice, vizitnice, čamlike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih.

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO
S. N. P. J., DA TISKOVINE NAROČA
V SVOJI TISKARNI

ČRNE ZMERNE, UNIKATNO DELO PRVE VESTE

VSA POJASNILA DAJE VODSTVO TISKARNE

Pišite po informacije na naslov:

S. N. P. J. PRINTERY

2657-59 South Lawndale Avenue, Chicago, Ill.

TAM SE DOBE NA ŽELJO TUDI VSA USTRENA POJASNILA

LETO ZA LETOM

svetujemo in priporočamo varčnost našemu narodu. Tisti, ki se pred kakim letom začeli svoje prihranke vlagati pri nas, se čudijo, kako hitro jim vloga raste, s tem da redno vlagajo vsak teden.

Hranilna vloga omogoča, da si ljudje kupijo domove in postanejo neodvisni.

Vaši prihranki so varno vloženi v največji slovenski banki Amerike.

KASPAR AMERICAN
STATE BANK

Imovina
\$19,000,000.00

1900 Blue Island Ave.

Chicago, Ill.

Kupujte vaše blago, kar se poplača varni in prihranite visoke obresti

IVAN MOLEK:
HRBTENICA

Drama v treh dejanjih s prologom
in epilogom.

DVORSEK. Počakaj!

(Z leve prihihi mimo več žensk kakor brez glave; zadnje se drži bosopet otrok in mlo tuje. Za njimi dva možka. Vsi izginejo na desno.)

SELJAN. Ali so vsi mrtvi ali kako? Kdo naj razume te ljudi? Ali je Luka mrtev?

DVORSEK. Vsi niso.

LUCA (pridruži se hiše in tuli). Ju-u-u-u!

Moj Bog, moj Bog!

KATI (za njo). Tak bodi pametna!

SELJAN (ki se je malo opomogel). Kaj je s Luko?

LUCA (se zakadi proti Dvoršku). Vidva — vidva — sta zdaj srečna! Zakaj se ne smejeta? Zakaj se ne smejeta! (Se divje smeje.)

DVORSEK (jo prime za rame). Ali se ti blede, Luca?

LUCA (ga sune od sebe). Proč, peklenček! (Se sgrudi na zabojo na tleh in ihti.)

ROZI (stopi k njej; mehko). Ne bodi tako čudna, Luca, saj še ne veš, kako je! Morda je še živ...

LUCA (pridušen). Morda... morda...

SELJAN. Kaj pa je Luci pravzaprav?

Za kom joka?

KATI. Za kom, za Cajsarjem.

SELJAN. Za Cajsarjem? Glej, glej, to je zame novica! (Stopi k njej.) No, no, nikar ne tuguje, Luka! Vse bo all right. Saj — saj nimaš otrok.

KATI. Tiho, trapa! Ti nimaš arca.

SELJAN. Nič trapa! In arca imam! Zakaj bi ne imel arca? Zdaj mi je zadosti. Jaz sem boss, jaz sem gospodar tukaj, in če se kdo joka, hočem vedeti, zakaj se joka, da storim svojo dolžnost.

KATI. Kakšno dolžnost?

SELJAN. Zlobotne tolažiti.

KATI. Kaj boš ti tolažil, revež, ki si sam tolažbe potreben!

SELJAN. Tako? Povej mi, stara, kaj pa bi ti rekla, če bi bil jaz danes na delu v jami?

KATI. No, še tega mi je treba!

ROZI. Mama — oče! Ali ne bosta nikdar nehala?

LUCA. Zakaj je to prišlo, zakaj? Zakaj moram biti ravno jaz kaznovana. Mar ni Bog pravičen? Ju-u-u!

(Bingelj, Kopitar in Zagar se vrnejo z desne.)

ZAGAR. Nismo ali daleč in izvedeli smo dovolj. Kolikor je de zdaj znano, je dvaindvajset mrtvih valed razstrebe. Prvi mrtič, ki so ga prinesli na dan, je bil — kaj mislite, kdo?

ROZI. Kdo?

BINGELJ. Dugan!

SELJAN. Dugan? Ah, ti nadloga! Včasih je bil dober boss; in imel sem ga rad, ampak sednje čase se je bil pohudil, da!

ZAGAR. In drugi mrtič, ki so ga prinesli, je bil —

KOPTAR. — Luka Cajsar...

LUCA. Ju-u-u-u! (Se opoteka v hišo.)

KATI (jo vodi v hišo).

SELJAN. Luka — tudi ti si šel. Škoda. Rad sem te imel kakor vse druge, ali zakaj si bil tako neumen?!

BINGELJ. O mrtvih moramo lepo govoriti, — toda zdaj vidim jaz sam, da je bil res neupameten. Zakaj je šel akrobat?

KOPTAR. Zakaj ni ostal bolan?

BINGELJ. Samomor je izvršil, bedaki!

DVORSEK. Fantje in molje! Mi lahko mislimo in čutimo kar hočemo, toda vse te besede so odveč. Žal nam je, da so zapeljani bratje morali umreti v pasti, kjer ni obramba in ne pomoči. Na stoltno, tisoče bratov je šlo padlo na ta način, toda v tem slučaju je posebej vmes Pravica in realna življenje onim, ki jo ljubijo. Organizacija, ki je na svoj prapor zagnala s slatimi črkami besede "Bratstvo, Pra-

vica, Svoboda", je nam rešila življenje. Bodi-mo ji hvaležni in zvesti do konca naših dni!

BINGELJ. Govorim iz arca. Tudi jaz sem bil nesposoben, ampak zdaj čutim, da sem tebi, Dvoršek, veliko dolžan. Če bi me ti ne bil pregovoril, bi bil jaz zdaj morda tudi med mrtvimi. Ti si me zamenkal rešil smrti. Hvala ti!

KOPTAR. Tudi jaz se moram zahvaliti. DVORSEK. Ne hvalita mene, hvalita našo organizacijo!

ZAGAR. Tako je.

BINGELJ. Takoj se vpiševa v unijo in Slovenko narodno pedorno jednoto, katere ne mara stavkokačev v svojih vrstah, kajne, Koptar.

KOPTAR. Da. Žal mi je, ker sem toliko časa odlašal.

ROZI. Tudi jaz bom članica S. N. P. J. Meni ni le žal, temveč me je naravnost sram, da še nisem članica te velike organizacije!

SELJAN. By gosh, če greste vsi k narodni jednoti, grem pa še jaz; saj prestar še nisem in — bolan tudi nisem, kakršenega se delam.

DVORSEK. Bravo, oče! Brataku ljubezen vam je prirojena.

SELJAN. You bet your sweet "patuti"!

KATI in TONČEK (iz hiše).

SELJAN. Moja stara gre tudi z nami, you bet! Vpišem jo kar na svojo odgovornost.

KATI. Kam me vpišeš, trapa?

SELJAN. V največjo slovensko jednoto na svetu, katere nam je danes rešila življenje, kar nas vidiš tukaj. Tvoje lice je res že staro, ampak tvoje srce je še zmajir mlado.

KATI. Če take klepetavce sprejemajo, bom jaz častna članica!

BINGELJ. Hahaha!

ROZI. Naš Tonček bo tudi zraven.

SELJAN. Na vsak način. Narodna jednota bo enkrat ponosna, ko bo imela predsednika Združenih držav v svoji sredi. Tonček pravi, da bo prezident.

DVORSEK. Živijo delavski prezident delavske Amerike! (Vsi plaskajo.)

RUDI (z desne). Kar je, je. Mojo koncertino sem popravil, tako angeljsko cvilli, toda jezi me, ker se ne spodobi, — da bi danes igral.

DVORSEK. Igral boš, ko pride čas — ko bomo slavili zmago in ko bomo (pomenljivo pogleda Roza) avatovali v tej veseli in brateki hiši.

RUDI. All right! — Živeli zavedni rudarji! Živeli zavedni bratje v tovarnah in na farmah, ki so hrbenica naše organizacije!

EPILOG.

Scenerija kakor v prologu, toda teme ni več. Iz ozadja prihaja močna svetloba, ki osvetljuje ves oder. Sredi odra mogočna postava orjaka mišičastih rok in nog ter s tančico čez eno ramo in život; v desnici drži go-rečo plamenico, v levici pa rdeč prapor z zlatimi črkami S. N. P. J. Zraven orjaka stoji delavec iz prologa in se zadovoljno smehlja.

Na desni in levi stoji petero pošasti. Prihujeno, so obrnjene proti izhodu, le z obrazmi se ozirajo proti orjaku togotno in poparjeno. Polagoma odidejo.

DELAVEC:

Premagani bože sovragi, odkar je delavec naš združil misli, pesti in šulje svoje.

Razgaljene umičejo pošasti ostrine svojih krempeljev, odkar je z bratom brat spojil na vse vetrove razmetane trpinke duše —

in vili v njih duha življenja novega. Nič več strahu!

Ni več gorja! Orjak naš vodi nas iz trnine — preko skal in preko vseh goščav sovražnih sil nas vodi, nam kreči gladko pot.

Naprejši vi vsi trpini! Odprta in uglašena je naša pot.

(KONEC.)